

Максимов Олексій Максимович

студент юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Халапсіс Олексій Владиславович

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ІДЕОЛОГІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОЇ ДЕРЖАВИ

Феномен тоталітаризму, на жаль, завжди залишається актуальною темою для різноманітних гуманітарних досліджень у силу тієї обставини, що приховані передумови тоталітаризму існують у будь-якому суспільстві, у тому числі і в сучасному. Особливий інтерес представляє аналіз цього феномена в контексті культурних трансформацій, які є його передумовами, а також тих процесів у людській свідомості і загалом світовідчутті, які прийнято називати екзистенційними.

У вивченні тоталітаризму як явища подолано значний шлях, у тому числі в нашій країні, де він був предметом безпосереднього життєвого досвіду. Окремих аспектів цього питання у своїх працях торкалися К. Шмідт, Ф. Хайєк, Т. Адорно, Х. Арендт, К. Фрідріх, З. Бжезинський, А. Авторханов, Р. Арон, О. Данильян та ін. Та незважаючи на велику кількість наукових праць тема потребує подальшої розробки.

Метою роботи є дослідження тоталітарного режиму та тоталітарної правосвідомості й культури як його породження.

Виникнення тоталітаризму пов'язане з кризою, яку переживали європейські країни в 20–30-і роки ХХ сторіччя. Саме в цей період у групі держав (СРСР, Німеччина, Італія), а пізніше у деяких країнах Східної Європи, Азії, Латинської Америки сформувалися політичні режими, що мали цілу низку подібних ознак. Саме тоді з'явився й термін «тоталітаризм», уперше використаний публічно Б. Муссоліні 22 червня 1925 року в італійському парламенті для позначення фашизму в цілому й фашистського державного ладу зокрема [1, с. 28]. Пізніше вказаний термін утвердився в соціальній філософії й політології для позначення диктаторських режимів не лише фашистського гатунку, але й політичного ладу в СРСР та інших країнах «реального» соціалізму.

Термін «тоталітаризм» походить від латинського «totalis» – весь, цілий,

сукупний та позначає систему насильницького політичного панування, що характеризується повним підпорядкуванням суспільства, його економічного, соціального, ідеологічного, духовного й навіть побутового життя владі панівної еліти, організованої в цілісний військово-бюрократичний апарат, очолюваний лідером [2, с. 77].

На перше місце за тоталітарного режиму висувається особливого роду ідеологія, яка пронизує всі політичні атрибути системи. Вона є комплексом ідей, що обґрунтовують право зазначеного режиму на існування. Це обов'язкова умова. Вона пов'язує між собою владу й маси, трансформує суспільну психологію й масову свідомість у бік цілісної нероздільної єдності. Тоталітаризм є крайнім проявом соціоцентризму, який ставить під сумнів суб'єктність окремо взятих людей, розглядаючи їх як клітини надіндивідуального суспільного організму, «гвинтики громадської машини».

Ідеології, як відомо, відігравали значну роль у суспільствах такого типу. Про ХХ століття говорять як про «століття ідеологій», маючи на увазі в першу чергу розквіт ідеологій тоталітарних, найяскравішими прикладами яких є фашизм і сталінізм. Однак твердження, що наявність домінуючої ідеології в суспільстві автоматично робить його тоталітарним, що будь-яка ідеологія тоталітарна за самою своєю суттю, є неправильним.

Ідеологія являє собою специфічний синтез орієнтаційної та проектної свідомості. Її кінцевою метою є вироблення проєктів суспільного устрою, конструювання норм та ідеалів суспільної поведінки. Однак виконання цього завдання неможливе без орієнтаційних зусиль, опису, осмислення й оцінки дійсності, що підлягає зміні або консервації. Кінцевий успіх ідеологічних проєктів не може не залежати від адекватності початкового опису реальності.

Існують нетоталітарні форми ідеології, хоча в реальній соціальній практиці такі форми нерідко прагнуть до власної універсалізації. Наприклад, загальнозначущою в сучасних західних країнах є ідеологія лібералізму. Сучасний західний соціум фактично побудований за лекалами ліберальної ідеології. Звичайно, доктрина лібералізму, як і будь-яка інша, не цілком вільна від практики духовного примусу. Деякі прихильники лібералізму наполягають на винятковості цієї ідеології, розглядаючи ліберально влаштоване суспільство як єдино дієздатну універсальну модель суспільного устрою. Однак усе це не робить ліберальну ідеологію тоталітарною, що спростовує ідею тоталітарності будь-яких форм ідеологічного дискурсу.

Ідеологія являє собою соціалізовану в масах ціннісну та проектну свідомість, запрограмовану на політичні дії, спрямовані на захист фундаментальних потреб та інтересів, пов'язаних зі збереженням або перебудовою соціальних відносин у середині суспільства або між суспільствами. Таким чином, ідеологія є компонентом і демократичних, і тоталітарних форм суспільного устрою. У свою чергу тоталітаризм обов'язково передбачає наявність керівної ідеології та максимальну ідеологізацію суспільства. Для нього є характерним поява масових, гранично ідеологізованих партій нового, тоталітарного

типу з жорсткою, напіввійськовою структурою й повним підкоренням рядових членів партії ідеології та її виразникам – вождям, керівництву в цілому.

1. Данильян О. Г. Тоталітарна правосвідомість і правова культура та їх характерні ознаки. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. № 14. С. 27–36.

2. Архангельский Ю. Е., Горлова И. И. Сущностная характеристика тоталитаризма и тоталитарной культуры в контексте культурологического знания. *Теория и практика общественного развития*. 2010. № 4. С. 77–78.

Маліна А. А.

студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Наливайко О. І.

кандидат юридичних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

На сучасному етапі реформування публічної адміністрації в Україні є актуальним питанням для підвищення ефективності державного управління та в контексті прагнення України до європейського курсу розвитку. Концепція реформування публічної адміністрації в Україні стала поштовхом для формування й удосконалення органів державної влади та визначила основні засади державних перетворень у сфері публічного адміністрування.

Серед науковців, що вивчали цю проблему, – В. Д. Бакуменко, Н. Армаш, Г. Атаманчук, Л. М. Гогіна, Л. М. Князєв, Я. Калиновський, О. Кузьменко та багато інших.

Метою цього дослідження є визначення сутності концепції реформування публічного адміністрування та варіантів удосконалення процесу реформування.

У науковій літературі поняття «публічне адміністрування» використовувалось досить часто у зв'язку з переосмисленням деяких концепцій розвитку адміністративного права (зокрема, від теорії «управління» до «людиноцентризму»), запозиченням західної практики під час вивчення дисципліни «Адміністративне право» [1]. На сьогодні в юридичній літературі переважає